

Tillämpning av ny reglering om villkor vid användning av hemlig dataavläsning i ett ärende

1. Bakgrund

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) ska underrättas när rätten beslutar i fråga om tillstånd till hemlig dataavläsning (21 § lagen [2020:62] om hemlig dataavläsning). Med utgångspunkt i dessa underrättelser har nämnden granskat ett tvångsmedelsärende vid åklagarkammaren i Skövde för att kontrollera om det, i de delar som avser hemlig dataavläsning, har handlagts i enlighet med lag eller annan författning.

Nämnden har tagit del av de handlingar i ärendet som avser hemlig dataavläsning. Med anledning av iakttagelser som gjorts vid granskningen har ansvarig åklagare besvarat frågor och inkommit med ytterligare underlag.

2. Rättsliga utgångspunkter

2.1. Hemlig dataavläsning

Hemlig dataavläsning innebär att uppgifter, som är avsedda för automatiserad behandling och åtkomliga i ett avläsningsbart informationssystem, hämtas in i hemlighet med ett tekniskt hjälpmedel (1 § lagen om hemlig dataavläsning).

Som utgångspunkt meddelas tillstånd till hemlig dataavläsning av rätten efter ansökan av åklagare (14 § första stycket lagen om hemlig dataavläsning). Under vissa förutsättningar får tillstånd till hemlig dataavläsning också ges av åklagare i avvaktan på rättens beslut. En förutsättning för att fatta ett sådant interimistiskt beslut under en förundersökning är att det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen att inhämta rättens tillstånd (17 § första stycket lagen om hemlig dataavläsning). Möjligheten att besluta om interimistiskt tillstånd ska användas endast i situationer där ändamålet med tvångsmedlet riskerar att gå förlorat om

rättens tillstånd skulle avvaktas. På åklagarens beslut ställs samma krav i fråga om innehållet som på rättens beslut.¹

I ett tillstånd till hemlig dataavläsning ska det anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan (18 § första stycket 4 lagen om hemlig dataavläsning). Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 april 2025 kompletterades bestämmelsen med ett krav på att ange vilka uppgifter som inte får granskas. Syftet med lagändringen var att komma till rätta med problematiken kring förekomsten av standardiserade villkor och villkor som begränsar möjligheten att verkställa tvångsmedlet.² Samtidigt försågs kravet på att ange villkor med en ventil för fall där villkor framstår som obehövligt och tillståndet inte gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter som knyts till en viss person (18 § tredje stycket lagen om hemlig dataavläsning).³ Vidare infördes en skyldighet för åklagare att, om villkor inte framstår som obehövligt, lämna förslag på villkor i samband med en ansökan om hemlig dataavläsning (14 § andra stycket lagen om hemlig dataavläsning). Om villkor anses obehövligt bör åklagaren enligt förarbetena motivera varför så är fallet.⁴

Sedan den 1 april 2025 ska det i ett tillstånd till hemlig dataavläsning vidare anges bl.a. under vilken tid som verkställighet får ske, i stället för vilken tid tillståndet avser (18 § första stycket 1 lagen om hemlig dataavläsning). Tiden för verkställighet får inte bestämmas längre än vad som är nödvändigt i det enskilda fallet och får inte vara längre än en månad från dagen för beslutet (18 § andra stycket lagen om hemlig dataavläsning). Under verkställighetsperioden får alla uppgifter som omfattas av tillståndet och som är åtkomliga i informationssystemet hämtas in. Det följer alltså inte någon begränsning i lagtexten hur gamla uppgifter som får inhämtas. I förarbetena anges dock att en sådan begränsning som utgångspunkt bör ställas upp i de villkor som tillståndet förenas med. I de fall där det inte är möjligt att ange villkor som tar sikte på inhämtningsfasen bör det enligt förarbetena i de allra flesta fall vara möjligt att ange tidsmässiga villkor som begränsar vilka uppgifter som får granskas.⁵

¹ Se prop. 2019/20:64 s. 231.

² Se prop. 2024/25:51 s. 54–55.

³ Det kan exempelvis vara obehövligt med villkor när ett visst informationssystem endast används i kriminellt syfte eller endast används under en begränsad tid, se prop. 2024/25:51 s. 55–56 och 83.

⁴ Se prop. 2024/25:51 s. 57 och 81.

⁵ Se prop. 2024/25:51 s. 55 och 83. Jfr även nämndens remissyttrande den 25 mars 2024 över betänkandet Hemlig dataavläsning – utvärdering och permanent lagstiftning (SOU 2023:78) (dnr 182-2023) s. 7–8.

2.2. Dokumentation

Sedan den 1 april 2025 finns det en lagstadgad skyldighet att dokumentera beslut och åtgärder som rör hemlig dataavläsning (34 § lagen om hemlig dataavläsning). Syftet med bestämmelsen är att stärka möjligheten till efterkontroll och förbättra förutsättningarna för tillsyn.⁶

3. Nämndens iakttagelser och bedömning

I ärendet har en åklagare fattat ett beslut om interimistiskt tillstånd till hemlig dataavläsning i en förundersökning gällande allvarlig brottslighet. Åtgärden har riktats mot ett fysiskt informationssystem, en mobiltelefon, som kopplats till en skälig misstänkt person. Tillståndet förenades med villkoret att avläsning ska ske på ett sådant sätt att det innebär minsta möjliga integritetsintrång för enskild.

Nämnden har ställt frågor om bl.a. de brott som låg till grund för den hemliga dataavläsningen och skälet till att en domstolsprövning inte kunde avvaktas. Efter erhållna svar ifrågasätter nämnden inte att det funnits förutsättningar för att fatta aktuellt beslut om interimistiskt tillstånd till hemlig dataavläsning. Däremot anser nämnden att det är en brist att omständigheter som låg till grund för beslutet inte dokumenterats i det aktuella beslutsunderlaget.

Vidare har nämnden ställt en fråga om utformningen av det beslutade villkoret. Åklagaren har uppgett följande.

Eftersom det när beslutet togs var helt okänt vilka applikationer i sin helhet som den misstänkte använde och vilka personer som var inblandade i verksamheten så var det då inte möjligt att ställa några ytterligare villkor. Detta skulle i sig medföra att beslutet inte skulle gå att genomföra. Det fanns inte heller något som tydde på att någon annan än [den misstänkte] använde de aktuella telefonerna.

Det kan konstateras att det aktuella villkoret är ett standardiserat villkor som saknar betydelse ur ett integritetsperspektiv.⁷ Åklagaren har, som det får förstås, ansett att andra villkor skulle ha begränsat möjligheten att verkställa tillståndet. Nämnden ifrågasätter inte att vissa villkor skulle ha försvårat verkställigheten. Som framgått är dock syftet med den nya regleringen att villkor, i stället för att begränsa inhämtningen, kan ta sikte på vilka uppgifter

⁶ Se prop. 2024/25:51 s. 65–66.

⁷ Jfr prop. 2024/25:51 s. 54–55. Se även nämndens uttalande den 20 juni 2023 ”Användningen av villkor vid ansökan om hemlig dataavläsning” (dnr 80-2022) och den 18 september 2024 ”Användning av hemlig dataavläsning i ett tvångsmedelsärende vid åklagarkammaren i Uddevalla” (dnr 85-2024).

som får granskas. Med beaktande av uttalandena i förarbetena bör utgångspunkten vidare vara att ställa upp tidsmässigt begränsande villkor. Utifrån tillgänglig information i ärendet ser nämnden inte något hinder mot att aktuellt tillstånd hade kunnat förenas med i vart fall ett villkor som hade begränsat granskningen av lagrad information bakåt i tiden.

Nämnden är således kritisk till åklagarens hantering av villkor i aktuellt beslut om hemlig dataavläsning.

4. Beslut

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Eva Melander Tell, Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Anna Ekström, Matheus Enholm, Jon Karlfeldt och Per Schöldberg (enhälligt).

Föredragande: Olivia Lindberg

Expedition till:

Åklagarkammaren i Skövde

För kännedom till:

Åklagarmyndigheten, tillsynsavdelningen